



MARCH 10, 2024 | TEHRAN

۲۰ اسفند ۱۴۰۲

محل برگزاری: تهران

اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های مدیریت، تعلیم و تربیت در آموزش و پرورش

چگونه می‌توان یکنواختی درس تاریخ را در کلاس مدیریت کرد؟

سمیه عاشوری کاماردخی

دانشجوی کارشناسی آموزش تاریخ، دانشگاه فرهنگیان-پردیس امیرکبیر البرز، کرج

somayeshori99@gmail.com

چکیده

درس تاریخ یکی از دروس مهم مدرسه است که تا حدود دویست سال پیش تا این اندازه شناخته شده و دارای ارزش نبود. البته این به دلیل شناخت محدود مورخان و مردم از سرگذشت پیشینیان شان بود. این درس به دلیل اهمیت بالایی که دارد، باید به صورتی مورد آموزش قرار بگیرد که برای مخاطب، علاوه بر قابلیت حفظ کردن، قابلیت درک کردن هم داشته باشد. اما مشکل اینجاست که برای آموزش این درس، همیشه از روش‌های قدیمی و خصوصاً سخنرانی استفاده می‌شود و از آنجا که تاریخ، درسی حفظ کردنی است، این نوع آموزش برای مخاطب، درس تاریخ را خسته کننده و یکنواخت می‌کند؛ در نتیجه دبیر تاریخ باید به گونه‌ای آموزش تاریخ در کلاس را مدیریت کند که هم یکنواختی کلاس درس از بین برود و هم اشتیاق دانش‌آموزان به مطالعه درس تاریخ را بالا ببرد. در این مقاله قصد داریم برای معرفی و آشنایی با پژوهش‌هایی که در این زمینه نوشته شده اشاره کرده و جهت بهبود مدیریت یکنواختی درس تاریخ، پیشنهادهای هم در این راستا ارائه دهیم.

کلمات کلیدی: یکنواختی، درس تاریخ، مدیریت

مقدمه

یکی دیگر از مؤلفه‌های مهم که در مقاله حاضر قصد بررسی آن را داریم مدیریت کردن کلاس درس است امری که وظیفه یک معلم شناخته شده و باید در دوره‌های آموزشی قبل از استخدام و حتی در دوره‌های ضمن خدمت به آن توجه داشت. (ملا محمد آغبلاغی و همکاران، ۱۴۰۲)

مدیریت کلاس درس، یکی از وظایف مهم معلمان است. محیط کلاس، زمینه شیطنت برای دانش‌آموزان و بهم ریختن تمرکز را هم برای دانش‌آموزان و هم برای دبیر، می‌تواند داشته باشد؛ چرا که از یک طرف، دانش‌آموزان همه هم سن و سال یکدیگرند و تعداد آنها، از یک دبیر تنها بیشتر است. آنها می‌توانند نوع حرف زدن معلم، طرز لباس پوشیدن، نوع ماسکین و تلفن همراهی که دارد و حتی چهره معلم را، در کلاس درس، سوژه‌ای برای خندیدن خود و از بین بردن جو آرام کلاس تبدیل کنند. معلم باید بتواند با کنترل خشم و هیجان خود، کلاسش را به گونه‌ای پیش ببرد که دانش‌آموزان به خود، اجازه مسخره کردن دبیر یا بی‌احترامی به او راه ندهند. در ادامه بیشتر در این باره سخن خواهیم گفت. باید واقع بین بود و نباید گفت مدیریت کردن کلاس، کاری بسیار ساده و پیش پا افتاده است و هر کس، از عهده انجام دادن آن، برمی‌آید و از طرفی نباید از آن سوی دیگر بام افتاد و ادعا کرد کاری بسیار دشوار است؛ اگر بخواهیم با نگاهی منطقی و معقولانه به این مهم، نگاه کنیم، می‌بینیم که این کار، با وجود داشتن سختی‌های خودش، می‌تواند قابلیت اجرایی آسانی هم داشته باشد و شرط آن، برگزاری دوره‌های خدمت، برای دانشجو معلمان و معلمان است. در این دوره‌ها، باید به صورت جدی، مهارت‌های کلاس داری و ارتباط با دانش‌آموز و هر آنچه برای یک معلم نیاز است، آموزش داده شود. اما نکته مهم مقاله حاضر، آن است که در این مقاله، قصد داریم به این نکته بپردازیم که مدیریت کلاس درس تاریخ را چگونه می‌توان به دست گرفت و یکنواختی آن را از بین برد. همانطور که گفتیم، یکنواختی می‌تواند باعث از بین رفتن ثمره هر کاری بشود؛ در نتیجه لازم است برای حل این معضل در کلاس درس تاریخ، راهکارهای اندیشیده شود. همانطور



که می دانیم، نتیجه یکنواختی کلاس درس، در دانش آموزان، خستگی، خواب آلودگی، از بین رفتن تمرکز، حواس پرتی و در نهایت، دل زدگی آنها از درس تاریخ و حتی مدرسه می شود. از آنجا که درس تاریخ، قالبی روایی-داستانی دارد، می تواند به راحتی به حاشیه کشیده شود. پس معلم باید با تمرین، توانایی مدیریت زمان را در خود تقویت کرده و در حدود بیست الی سی دقیقه، محتوای اصلی درس را آموزش دهد و باقی وقت را به گونه ای تنظیم کند که بتواند هم درس های جلسه قبل را بپرسد و هم به سوالات خارج از کلاس درس دانش آموزان پاسخ بدهد. البته اگر همیشه بخواهد همین روش را به کار بگیرد، روند تکراری و همیشگی پیش می آید که خود، عامل دوری دانش آموزان از حضور در این کلاس می شود. برای مدیریت کردن هر کلاس در سی، یک سری قوانین وجود دارد و برای مدیریت کردن کلاس درس تاریخ هم، شرایط خاصی وجود دارد که دبیر، باید بتواند با تدبیر و تهیه یک طرح درس خوب، باعث اقناع درونی دانش آموز برای مطالعه درس تاریخ بشود. تنها نشانه مدیریت کردن کلاس درس تاریخ هم، ساکت بودن دانش آموزان کلاس نیست! بلکه آن دبیر تاریخی قدرت مدیریت کردن بیشتری دارد، که بتواند کنجکاوی ذهن دانش آموز را تحریک کرده و باعث شود دانش آموزان به خود اجازه پرسیدن سوالات شان را بدهند و در آن همه و شلوغی کلاس، توانایی پاسخ دادن به همه سوالات را داشته باشد و توجه دانش آموزان را نیز به خود جلب کند. مدیریت کردن کلاس درس تاریخ، شکل ها و مؤلفه های گوناگونی دارد که در ادامه بحث به معرفی آنها خواهیم پرداخت.

تاریخ، یک مفهوم با دو معنی است؛ اولی به معنای رخدادهای گذشته در زندگی فرد یا یک ملت و دومی به معنای بررسی رخدادهای پیشینیان است؛ پس می توان گفت تاریخ به دو معنا تعبیر می شود؛ تاریخ و علم تاریخ. همانطور که پیداست تاریخ، مفهومی عام تر و کلی تر است و شامل همه اتفاقات و حوادثی می شود که در گذشته رخ داده است؛ اما علم تاریخ، مفهومی خاص تر و جزئی تر به حساب می آید. در واقع تاریخ، به روایت تمام رخدادهای گذشته ملت ها می پردازد و آنها را شرح می دهد بدون آنکه قصد خاصی از جمع بندی آنها داشته باشد؛ در حالی که علم تاریخ، به صورت اختصاصی دغدغه رسیدن به علت رخ دادن هر اتفاق، روندی که طی کرد، چگونه به اوج رسید و در نهایت چگونه دچار زوال و نابودی شد و از این ها مهم تر و نکته جدید آن که چه عواقبی برای مردم آن روزگار و حتی اینکه چه پیامد هایی برای سیاست، اقتصاد، هنر، معماری و فرهنگ آن دوران داشت را، دارد. از سویی دیگر، تاریخ نگاری توانست با تقسیم شدن به دو قسم، سرنوشت این علم را تغییر دهد؛ یعنی تاریخ نگاری سنتی و معاصر. در تاریخ نگاری سنتی، نویسندگان علاوه بر تکیه داشتن صرف، به امور سیاسی و نظامی و عدم توجه به امور فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، به تملق شاهان هم می پرداختند؛ در حالی که در شیوه نوین تاریخ نگاری، که در دوره معاصر ایجاد شده و رواج پیدا کرد، هدف، بازنگری زمینه ها و علل، چگونگی جریان آن رویداد تاریخی، علت و روند نابودی آن و نتایجی که داشته، می باشد. آموزش درس تاریخ، سال ها است که در کشورهای مختلف، با روش سخنرانی تدریس می شود. از حدود دویست سال گذشته به دلیل کاوش های باستان شناسی که در سراسر دنیا، از جمله ایران، به صورت جدی دنبال شد، گستره تاریخ، بیشتر شده و علم باستان شناسی ایجاد شد. در نتیجه رشد باستان شناسی و کاوش هایی که در این زمینه انجام گرفت، طلا و پول، ابزار، پوشاک، ملبسه، مصنوعات و اسلکت هایی پیدا شد که هر کدام، مربوط به یک دوره خاصی بود و برای رسیدن به سوالات باستان شناسی، باید به تقویت علم تاریخ پرداخته می شد. از سوی دیگر، با استفاده از این یافته های باستان شناسی بود که بهتر می شد از محتواهای تاریخی موجود، اطلاعات به دست آورد و مفاهیم ناقص کتاب های تاریخی را کامل کرد. در راستای پاسخ به مجهولات ذهنی و سوالات و شبهات تاریخی، علاقه کاوشگران و محققان به مطالعه، کاوش و پژوهش های بیشتر در این زمینه افزایش یافت و در ادامه این مهم، علم تاریخ پا به عرصه گذاشت و باستان شناسی به عنوان یک زیر شاخه اصلی از علم تاریخ به وجود آمد. به جرات می توان گفت گسترش علم باستان شناسی، باعث بهبود و تسریع ترقی علم تاریخ شد و در نتیجه گسترش علم تاریخ، تحولات جدید و قابل ملاحظه ای در جهان اتفاق افتاد. اگر توجه به تاریخ و علاقه به کاوش بیشتر در این زمینه توسط پژوهشگران و محققان دنبال نمی شد، شاید هیچ وقت یک تغییر مثبت و اثرگذار در آموزش این درس به وجود نمی آمد، تغییری هم در جهان



MARCH 10, 2024 | TEHRAN

۲۰ اسفند ۱۴۰۲

محل برگزاری: تهران

اولین کنفرانس بین المللی پژوهش های مدیریت، تعلیم و تربیت در آموزش و پرورش

امروز، به صورت این چنین رخ نمی داد. آموزش درس تاریخ با وجود این تحولات، باز هم با روش سخنرانی تدریس می شود. تلاش کارشناسان این حوزه، آن است که در روند آموزش تاریخ در نظام آموزش و پرورش، تحولی همپا با پیشرفت های روز، انجام شود. هر امری اگر همیشه به یک صورت انجام شود، قطعاً هم جذابیت خود را نزد مخاطب از دست می دهد و هم باعث خستگی مضاعف انجام دهنده کار خواهد شد؛ در واقع یکنواختی ایجاد می شود. همانطور که از ظاهر کلمه یکنواخت پیداست، شنیدن آهنگی بدون فراز و فرود را به خاطر انسان می آورد که باعث خستگی و دل زدگی می شود. یکنواختی آفتی است که می تواند ثمره هر کاری را از بین ببرد و ارزش کار را پایین بیاورد؛ چرا که باعث ایجاد خستگی در فرد می شود و خستگی خود، عامل دوری انسان از کاری می شود که این احساس را به او منتقل می کند.

در انتهای مقاله، چند راهکار پیشنهادی برای ایجاد جذابیت در درس و از بین بردن یکنواختی کلاس تاریخ ارائه کرده ایم. در مقاله حاضر قصد بررسی و پاسخ دادن به این چهار پرسش را داریم:
یکنواختی چیست؟

یکنواختی در کلاس درس تاریخ، چه پیامدها و نتایج دارد؟

چه چیزی باعث ایجاد یکنواختی در کلاس درس تاریخ می شود؟

و در آخر اینکه چگونه می توان یکنواختی درس تاریخ را در کلاس مدیریت کرد؟

3

پیشینه

در رابطه با از بین بردن یکنواختی کلاس درس، پژوهش های زیادی انجام شده و در این پژوهش ها، محور مدیریت کلاس، دبیر است که باید با استفاده از فنون مختلف، به گونه ای کلاس را مدیریت کند که دانش آموزان خسته و دل زده نشوند. پژوهش هایی که تاکنون انجام شده اند، بیشتر بر روی محور مدیریت کردن همه درس ها هستند؛ در واقع یک راهکار کلی برای رفع یکنواختی درس تاریخ و مدیریت کلاس ارائه داده اند. در اینجا به چند مورد از این پژوهش ها که تاکنون انجام شده اند اشاره می کنیم:
فاسمی و قدمی در مقاله خود تحت عنوان " " به این نتیجه رسیدند که از مهم ترین نظام های موجود در دوره های مختلف تاریخی، سازمان آموزش و پرورش می باشد. آموزش درس تاریخ، از دغدغه های مهم برنامه ریزان و کارشناسان این حوزه است؛ زیرا تاریخ به عنوان یکی از پیچیده ترین رشته های علوم انسانی محسوب می شود.

حسینی و همکاران در پژوهش خود تحت عنوان "مقایسه تاثیر نمایش فیلم های تاریخی و روش سخنرانی بر پیشرفت تحصیلی درس تاریخ" به این نکته اشاره دارند که تماشای فیلم های تاریخی با هدف آموزش، تا چه اندازه بر روی پیشرفت تحصیلی دانش آموزان تاثیر دارد و تفاوت درک و فهم دانش آموزان از محتوای درس با دو روش تدریس گوناگون یعنی روش سخنرانی و روش نوین تماشای فیلم مرتبط به درس، چیست.

ایمانی و عسگری سواد جانی در مقاله خود با عنوان "نقش فناوری اطلاعات در توجه دانش آموزان به درس تاریخ" به این نتیجه رسیده اند که معلمان، عامل تغییر بحرانی در سطح کاری آکادمیک و ابزاری برای تغییر درست در آموزش می باشند. باید معایب و مزایای فناوری را شناخته و با آگاهی لازم، جهت آموزش محتوای درسی به دانش آموزان، از آن بهره ببرند؛ این امر هدف نظام آموزشی کشور هم هست؛ یعنی بهره گیری آسان تر و کارآمد تری از فناوری اطلاعات شود. ایشان در پژوهش خود، به نقش فناوری اطلاعات در علاقه مند کردن دانش آموزان به درس تاریخ اشاره کرده و توجه شان بر روی بررسی تاثیر موثر فناوری اطلاعات بر روی یادگیری راحت تر و جذاب تر تاریخ است.

الماسی حسینی در پژوهش خود تحت عنوان "مدیریت کلاس" به این نتیجه رسیده است که مدیریت کلاس، باعث ایجاد انضباط و یادگیری مطلوب در دانش آموزان می شود و در صورت عدم قدرت داشتن معلم برای اداره کردن کلاس، قطعاً فرآیند یاد دهی - یادگیری به مشکل بر خواهد خورد. همچنین او معتقد است در صورت آموزش الگوی رفتاری درست و مناسب به دانش آموزان و



کامل شدن شخصیت شان، مدیریت کردن آن کلاس برای معلم آسان تر می شود. به همین دلیل برای رفع این چالش، راهکار هایی در مقاله خود معرفی می کند که باعث ایجاد الگو های رفتاری مناسب و تکامل شخصیت دانش آموزان می شود. در مقاله حاضر قصد داریم به از بین بردن یکنواختی در کلاس درس تاریخ، اشاره کنیم. برای رسیدن به این هدف باید مولفه هایی را مدنظر داشته باشیم از جمله زمان و مکان آموزش تاریخ. یکنواختی در درس تاریخ به دلیل محوریت سخنرانی دبیر تاریخ، تا حدودی طبیعی است؛ اما در اینجا به بررسی عواملی که باعث یکنواختی آموزش درس تاریخ و خستگی دانش آموزان می شوند، اشاره کرده و به ارائه راهکارهایی برای حل این مشکلات می پردازیم.

روش تحقیق

در پژوهش حاضر، قصد بررسی مولفه های یکنواختی کلاس درس تاریخ و مدیریت کردن آن را داریم؛ برای رسیدن به هدف مان از روش مراجعه به مقالات معتبر و روش کتابخانه ای، بهره برده ایم تا پاسخی شفاف و کامل به دست آوریم. همانطور که مشخص است، هر چقدر تعداد منابع معتبر برای ارجاع دهی در مقاله بیشتر باشد، قطعاً به راهکارها و تدابیر جدید تر و بیشتری می توان دست یافت که مطابق نیاز های روز بوده و برای حل این مسئله می توان از آن راه حل های نوین و کاربردی، بهره برد.

یافته ها

یکی از دروس مهم دوره مدرسه که در حدود دویست سال است که به صورت رسمی شناخته شده و در دانشگاه ها هم مورد توجه قرار گرفته است، تاریخ، می باشد؛ علم مطالعه رخداد های گذشته و بررسی تفکر پیشینیان، علت یابی کار هایی که انجام می داده اند و یا پیامد رویداد های گذشته. در واقع در این علم، باید به صورت اختصاصی، به مخاطب، آموزش هایی داده شود که عبرت گرفتن از گذشته برای شان آسان و قابل درک باشد؛ چرا که نسل جدید، نسلی است که دبیر تاریخ، برای ثابت کردن هر امری به آنها و قانع کردن شان در باب مسائل تاریخی، باید از استدلال های قوی و منابع معتبر، آگاهی داشته و با تسلط کامل بر آنها، استناد به مدارک و در صورت امکان، استفاده از ابزارها و لوازم قدیمی در کلاس درس تاریخ، دانش آموزان را از لحاظ ذهنی قانع کرده و انگیزه داشتن، برای کشف مجهولات و سوالات تاریخی را در دانش آموز، ایجاد کند. مدیریت کردن کلاس درس، برای هر معلمی، حتی اگر سابقه کاری بالایی هم داشته باشد، یک دغدغه و دل مشغولی محسوب می شود؛ چرا که هر معلم، سالانه با دانش آموزان و در واقع نسل جدیدی سر و کار دارد که با نسل قبل، تفاوت فکری دارند. این دل مشغولی، برای دبیران تاریخ، به مراتب بیشتر از سایر همکاران می باشد؛ علت آن هم، عدم تکرار پذیری تاریخ و عدم دسترسی همیشگی به مدارک لازم برای آموزش، اثبات دلایل توجیهی و یا رد و نفی یک حادثه تاریخی است.

یک کلاس ایده آل کلاسی است که در آن دانش آموزان به درس توجه کامل دارند، سوال های زیادی می پرسند، در بحث های کلاسی شرکت دارند، تکالیف تعیین شده را با دقت و به موقع انجام می دهند و معلم را وادار می کنند که به خاطر پاسخ گویی به پرسش های آنها به منابع اضافی مراجعه کند و اطلاعات خود را اضافه کند. (کریمی، ۱۳۹۵)

نسل امروز نسلی است که برای قانع کردن آنها، دبیر نیازمند در اختیار داشتن آگاهی و دانش لازم به همراه ارجاع دادن به منابع معتبر و موثق است و این کار برای دبیر تاریخ، یک وظیفه ضروری است که در صورت عدم داشتن دانش لازم برای تفهیم محتوای درس یا اقناع دانش آموز، به راحتی بهانه ای در دست دانش آموزان می افتد که به خاطر آن می توانند نظم کلاس را به هم زده و در کلاس درس هرج و مرج ایجاد کنند. پس دبیر تاریخ باید با آمادگی قبلی و دانش کافی، بتواند کلاسش را مدیریت کند. اما برخلاف تصور اولیه، تنها شلوغی کلاس نیست که باید مدیریت شود؛ اتفاقاً آشکارترین مولفه شناخته شده که توسط دبیر باید اداره بشود شلوغی است. مدیریت کردن همه کلاس ها خصوصاً کلاس درس تاریخ، مولفه هایی دارد که شاید در نگاه اول، خیلی مهم به چشم



نیابند یا تحقیقات کمی در رابطه با آنها صورت گرفته باشد؛ مثل تکراری بودن محتوای درسی، ظاهر معلم، امکانات داخل محیط مدرسه و کلاس برای دانش آموزان، شیوه برخورد با دانش آموز، یکنواخت بودن کلاس و مواردی از این قبیل. هدف مقاله حاضر هم در رابطه با بررسی یکی از این مؤلفه های کمتر شناخته شده است؛ "یعنی چگونگی مدیریت یکنواخت بودن کلاس درس تاریخ". دلایل متعددی برای یکنواخت شدن کلاس تاریخ وجود دارند از جمله آن که درسی حفظ کردنی است و حتی دانش آموز، می تواند با مطالعه کتاب درسی در خانه و صرفاً با حضور در جلسه امتحان، نمره خوبی بگیرد و آنچه نیاز است که بداند، از کتاب درسی یاد بگیرد، یا مثلاً با جستجو کردن در اینترنت، به پاسخ سوالات مربوط به برسند. اما چه عاملی باید باشد تا دانش آموزان را به صورت خود جوش، به حضور در کلاس تاریخ، فعال بودن در کلاس و گوش دادن و توجه به حرف دبیر تاریخ، برای جلوگیری از روند یکنواخت این درس، علاقمند سازد؟ راه حلی که می توان برای این مسئله به کار برد، شناخت جو کلاس و فضایی است که معلم می خواهد در آن تدریس کند. یعنی دبیر تاریخ باید قبل شروع درس، برای آماده سازی دانش آموزان برای آموزش درسی جدید و آزمون سطح دانش آموزان در مورد موضوع مد نظر، از آنها به صورت مستقیم و غیر مستقیم، سوالاتی مربوط به درس آن جلسه پرسد تا ببیند چقدر اطلاعات در مورد آن موضوع دارند و اصلاً تا چه اندازه به آن محتوا علاقمند اند؛ چرا که هرچه دانش آموزان به موضوعی علاقه بیشتر نشان بدهند، سعی می کنند تا آخر کلاس سکوت را رعایت کرده و به درس توجه کنند. یکنواختی در کلاس درس مشکلی است که همه معلمان را درگیر خود کرده و برای حل آن هر معلمی متناسب با درس مربوطه سعی در از بین بردن روند یکنواخت کلاس درس خود دارد. یکنواخت شدن درس تاریخ به دلایلی مثل داشتن متن روایی - داستانی درس، امکان گرفتن نمره خوب حتی بدون حضور معلم و فقط با داشتن کتاب درسی، وجود دارد. پس باید ابتدا نشانه های یکنواختی کلاس تاریخ را بشناسیم:

پرت شدن حواس دانش آموزان

یکی از نشانه های یکنواخت شدن کلاس تاریخ برای دانش آموزان، این است که هنگام تدریس، حواس شان به صداهای بیرون از کلاس، مداد و دفتر خود یا همکلاسی هایشان و مواردی مثل این پرت شود. اگر این رفتارها از دانش آموز مشاهده شود، یعنی نوع تدریس دبیر، تدریسی با صدایی بدون فراز و فرود بوده و جو کلاس رنگ یکنواختی به خود گرفته است.

خسته شدن

وقتی دانش آموز چهره زولیده و خسته به خود می گیرد، دستان شان را طوری می گذارند که انگار می خواهند بخوابند، یا وقتی زیاد خمیازه می کشند یا حتی زیاد نگاه کردن به ساعت، از نشانه های خسته شدن دانش آموز از کلاس درس است که یکی از موثرترین دلایل این اتفاق، بلد نبودن مدیریت زمان یا نداشتن لحن مناسب برای ادامه آموزش تو سط دبیر تاریخ است؛ البته اینکه مطالب کتاب تاریخ هم زیاد هستند و دبیر مجبور است این مطالب حجیم را به صورت فشرده در مدت زمان محدودی که در اختیار دارد آموزش دهد هم، بی تاثیر نیست؛ اما می تواند برای عدم ایجاد و یا کاستن از میزان خستگی دانش آموزان، حدود پنج الی چهار دقیقه وقت استراحت دهد یا اینکه به همراه آنها حرکات ورزشی انجام داده و یا حتی برای مدت پنج دقیقه با دانش آموزان به بیرون از کلاس بروند تا هم خستگی دانش آموزان و هم دبیر برطرف شود.

عدم تمایل دانش آموزان به مشارکت

وقتی دبیر تاریخ بدون وقت استراحت دادن به دانش آموزان صحبت کند و توجهی به نشانه های خستگی آنها نداشته باشد یا وقتی سوالاتی مربوط به تاریخ اما خارج از کتاب درسی پرسند با آنها سرد و خشک رفتار کند یا این سوالات را نوعی ناهنجاری و بی احترامی در کلاس اعلام کند، اینها باعث دل زده شدن دانش آموز از درس تاریخ و عدم علاقه و انگیزه آنها برای حضور و مشارکت در کلاس می شود؛ در نتیجه این عدم همکاری دانش آموزان با دبیر تاریخ، اهمیت و ارزش درس تاریخ را زیر سوال برده



می شود و از طرفی دیگر احساس بدی از سوی دانش‌آموزان نسبت به تاریخ ایجاد می شود که برای از بین بردن آن هفته‌ها و یا شاید سال‌ها وقت لازم باشد تا نگرش آنها نسبت به تاریخ و مطالعه آن عوض شود.

ساکت نشستن دانش‌آموزان

یکی دیگر از نشانه‌های یکنواختی کلاس درس تاریخ که حتی خیلی از دبیران با سابقه هم آن را به اشتباه مثبت و خوب تلقی می‌کنند، ساکت نشستن و حرف نزدن دانش‌آموزان سر کلاس است. برخلاف باور عمومی که ساکت بودن دانش‌آموز و گوش دادن به حرف معلم را به معنی جمع بودن حواس دانش‌آموز بر روی تدریس و موفق بودن عملکرد دبیر در جلب توجه دانش‌آموزان تلقی می‌شود، ساکت بودن دانش‌آموز خود، می‌تواند نشانه خسته شدن و حواس پرتی دانش‌آموز باشد. این اتفاق به علت یکنواخت بودن کلاس است؛ چرا که وقتی کلاس یکنواخت باشد، دانش‌آموز خسته شده و صحبت نمی‌کند؛ اگرچه به معلم نگاه می‌کند، اما حواسش جای دیگری است. متوجه شدن این حالت از چهره دانش‌آموز، لزوماً نیازمند سابقه بالا نیست؛ بلکه دبیر باید از نبوغ معلمی و مهارت خاص این حرفه که با چند جلسه تدریس به دست می‌آید، آشنا باشد.

شنیدن جمله " کلاس های درس باهم هیچ فرقی ندارند "

این جمله، یعنی دانش‌آموز نه در سطح کلاس دبیر تاریخ، بلکه به صورت کلی، دچار یکنواختی در مدرسه شده و دیگر هیچ تفاوتی بین درس‌ها و کلاس‌های مختلف نمی‌بیند؛ اینجاست که دبیر تاریخ به دلیل امکان استفاده از روش‌های مختلف و جدید مثل روش ایفای نقش و قابلیت اجرایی بالای آن در این کلاس، می‌تواند دانش‌آموز را از این زندان ذهنی که خود را درون آن تصور می‌کند، خارج سازد. در واقع دبیر تاریخ باید بتواند با بهره‌گیری از فن بیانی جذاب، روش‌های تدریس جدید و برقرار کردن یک رابطه خوب و صمیمی با دانش‌آموز، او را از بند تنهایی خود برهاند و به او فایده‌های دانش و معایب نداشتن علم و دانش لازم برای انجام یک کار را توضیح داده و بیاموزد.

غر زدن

آشکارترین و آخرین راه دانش‌آموزان برای اعلام روند یکنواخت کلاس درس، غر زدن می‌باشد. دبیر باید تک‌تک واکنش‌های دانش‌آموزان را مورد توجه قرار دهد تا بتواند هم کلاس را درست اداره کرده و هم بتواند با دانش‌آموزان ارتباطی صمیمی و دوستانه برقرار کند که در صورت یکنواخت شدن روند کلاس، دانش‌آموزان بتوانند به راحتی نظرشان را در مورد خسته شدن از روند یکنواخت کلاس با دبیر تاریخ، در جریان گذاشته تا هم فرصتی برای استراحت از سوی دبیر به آنها داده شود و هم در این فرصت، دبیر هم بتواند کارهای خود را جمع‌بندی و با یک برنامه‌ریزی سریع، باقی درس را به در کمترین زمان ممکن آموزش داده و به پایان برساند.

برای مدیریت کردن کلاس درس تاریخ دبیر مربوطه، باید از قوانین خاصی آگاهی داشته و آنها را در کلاس خود به اجرا درآورد تا بتواند از پس این مهم، با موفقیت برآید. اما هدف مقاله حاضر، مدیریت کردن یکنواخت بودن روند کلاس در تاریخ است؛ این یکنواختی می‌تواند مربوط به نوع صحبت کردن دبیر تاریخ، خود درس و طولانی بودن آن، متن فشرده کتاب درسی، کم بودن زمان تدریس، حجیم بودن سرفصل‌های کتاب درسی، امکانات تحصیلی و شرایط زندگی هر یک از دانش‌آموزان و خود معلم، باشد. در نتیجه وجود یکنواخت بودن کلاس، همانطور که اشاره کردیم، نشانه‌های خستگی و دل‌زدگی از دانش‌آموزان مشاهده می‌شود که خواهان وقفه یا تمام شدن درس هستند. دبیر باید مطالعه خود را بر روی قواعد کلاس داری و ایجاد نظم و انضباط در کلاس و روانشناسی تربیتی، افزایش دهد تا مدیریت کردن کلاس درس، برایش راحت‌تر و جذاب‌تر بشود. با توجه به اینکه تحقیق و پژوهش‌هایی که تاکنون در مورد مدیریت کردن کلاس انجام شده‌اند، در رابطه با ناهنجاری‌های دانش‌آموزان در کلاس درس بوده‌اند و یا به صورت کلی، به یکنواخت بودن کلاس درس اشاره داشته‌اند، به این نتیجه مهم می‌رسیم که یکنواختی در هر



کلاس، زمینه خستگی دانش‌آموز را به راحتی فراهم می‌کند. اما این یکنواختی، دلایلی دارد که در اینجا به آنها اشاره کردیم. حال قصد داریم برخی راهکارهایی که می‌توان جهت مقابله با این چالش آموزشی استفاده کرد، اشاره کنیم.

اول آنکه دبیر تاریخ، با مطالعه فراوان و عدم تکیه کردن صرف به کتاب درسی، باید بتواند تسلط خود را بر کتاب درسی و اداره کردن کلاس بالا ببرد. از آنجا که محتوای درس تاریخ، بیشتر قالب روایی-داستانی دارد، عدم متوجه شدن و فهمیدن آن توسط خود دبیر، باعث گمراهی دانش‌آموزان می‌شود؛ از طرفی، دانش‌آموزان هم تکیه‌شان بر علم و دانش دبیر تاریخ است و ممکن است با تدریس یک دوره خاص در تاریخ، بخواهند موقعیت مردم آن زمان را با زمان قبل و بعد آن و حتی با عصر خودشان مقایسه کنند، در این موقعیت، دبیر تاریخ با استفاده از علم و دانش کافی که از کتب خارج از درسی کسب کرده و تسلطی که بر روی کل حوادث رخ داده دارد، باید بتواند به سوالات دانش‌آموزان به صورت منطقی و به زبانی سلیس پاسخ دهد. یکی از مؤلفه‌هایی که باعث علاقمندی دانش‌آموزان به درس تاریخ و حتی دبیر تاریخ می‌شود، دانش بالای معلم و توانایی پاسخ دادن به سوالات خارج از کتاب درس و فعال بودن همیشگی خود دبیر تاریخ است. دومین عامل رفع یکنواختی کلاس درس تاریخ، توجه دبیر تاریخ، به زمان تدریس، پرسش و استراحت دانش‌آموزان می‌باشد. وقتی دانش‌آموز بدون زمان استراحت و یک ضرب در یک کلاس کوچک، که در و پنجره آن بسته است و تنها یک متکلم الوحده در آن مشغول به سخنرانی است، حضور داشته باشد، انتظار پنج دقیقه زمان برای عوض شدن حال و احوالش را دارد. در نتیجه، دبیر تاریخ باید با توجه به چهره دانش‌آموزان و دیدن علائم خستگی از جو کلاس، درس را به مدت یک الی پنج دقیقه متوقف کرده و به شاگردان، زمان استراحت بدهد تا هم، آنها انرژی‌شان تقویت شود و هم خودش بتواند تقویت قوا کند.

7

مسئله مهم دیگر، یافتن دلیل خستگی از سوی دبیر است دبیر باید با بررسی پرونده‌های دانش‌آموزان و حتی ارتباطی که با آنها دارد، به صورت مستقیم و یا غیر مستقیم اطلاعاتی از زندگی شخصی شان به دست بیاورد و ببیند دلیل خستگی دانش‌آموزان کلاس بیشتر جسمی است یا روحی. اگر خستگی جسمی باشد، برای رفع آن می‌توان پنج الی پانزده دقیقه به دانش‌آموزان وقت استراحت داد یا حتی با آنها تمرین حرکات ورزشی انجام دهد؛ اما اگر خستگی روحی و روانی باشد، دبیر باید راهکارهای بیشتری بداند تا از آنها بهره ببرد. از جمله صحبت کردن با دانش‌آموزان به صورت خصوصی، ارجاع دادن آنها به مشاوره و یا حتی از طرف درس خود می‌تواند به آنها اجازه دهد تمام آن روز را تدریس و حتی پرسشی، چه به صورت شفاهی و چه کتبی نخواهند داشت؛ در این شرایط دبیر تاریخ نباید نگران عقب افتادن از برنامه یا مسائل این چنینی باشد؛ زیرا با وقت استراحت دادن به دانش‌آموز، تمام خستگی او برطرف شده و خود به خود، به ماندن و حضور فعال در کلاس تاریخ و همکاری بیشتر با دبیر تاریخ علاقمند می‌شود. یا مثلاً زمانی که کلاس تاریخ، در ساعت اول صبح چیده شده، دبیر تاریخ باید با در نظر گرفتن زمان و اینکه ممکن است برخی دانش‌آموزان به هر دلیلی صبحانه نخورده باشند یا شب دیر خوابیده باشند و سر کلاس خواب‌آلود باشند، نباید اول صبح را با عصبانیت و بحث کردن با دانش‌آموزان شروع کند یا همان ساعت‌های اول، بخواهد سریع درس بدهد؛ بلکه باید با در نظر گرفتن شرایط و مدارا کردن با دانش‌آموزان، کلاس اول صبح را آغاز کند؛ به این معنا که با احوالپرسی از دانش‌آموزان و بیرون آوردن آنها از خستگی و خواب‌آلودگی زمینه را برای تدریس خود و یادگیری بهتر دانش‌آموز فراهم کند. نباید فراموش کرد که خستگی هنگام مطالعه، ممکن است دلایل جسمی مثل استراحت نکردن، بهم ریختن الگوی خواب، تغذیه نادرست و... داشته باشد یا دلایل آن خستگی روحی باشد.

مورد دیگری که دبیر تاریخ باید بدان توجه داشته باشد، آن است که علت آموزش آن درس را به دانش‌آموزان توضیح دهد و بگوید که دلایل کلی و جزئی که باید آن درس را مطالعه کند چیست؛ زیرا وقتی دبیر یا دانش‌آموز رابطه صمیمی داشته باشد، به دست آوردن اعتماد و جلب توجه دانش‌آموزان راحت‌تر می‌شود و از سوی دیگر، دانش‌آموزان می‌دانند برای چه هدفی قرار است وقتشان را در کلاس تاریخ بگذارند و در نهایت، قرار است به چه نتیجه‌ای برسند؛ به این ترتیب، دانش‌آموزان معلم را در کنار خود و به



عنوان یک راهنما می‌بینند و واقعاً قصد دارد به آنها مطلبی را بفهماند نه آنکه ماموری باشد که آنها را مجبور به حفظ مطالبی که حتی معنی آنها را نمی‌دانند، کند.

نکته دیگر برای رفع یکنواختی کلاس درس، آن است که تغییری در تدریس انجام شود مثلاً با برنامه‌ریزی قبلی، آموزش درس جلسه آینده، توسط یک یا چند دانش آموز انجام شود. به این طریق دانش آموزان به جای دیدن چهره همیشگی دبیر تاریخ، همکلاسی یا همکلاسی‌های خود را می‌بینند که این باعث جلب توجه دانش آموزان و رفع یکنواختی کلاس درس خواهد شد؛ چرا که مشغول یادگیری درس جدید با لحن دیگر و یک یا چند آموزش دهنده جدید هستند.

روش دیگر برای رفع یکنواختی کلاس درس تاریخ، استفاده از روش ایفای نقش است وقتی دانش آموزان خود نقش یک شخصیت تاریخی را می‌گیرند و مکلف به اجرای نقش جدید و حفظ دیالوگ‌های آن شخص و از این‌ها مهم‌تر، فهمیدن و درک کردن اتفاقات سیاسی-اجتماعی حاکم بر آن دوره می‌شوند، یادگیری عمیق‌تری اتفاق می‌افتد و آن حالت خستگی و یکنواختی کلاس تا حدود زیادی مدیریت می‌شود. راهکار دیگر برای حل مسئله یکنواختی کلاس درس تاریخ، استفاده از زبان بدن به صورت به جا و به اندازه است. اگر دبیر تاریخ بتواند از این مهارت، به درستی استفاده کند، باعث جلب توجه و حواس دانش آموز به درس تاریخ می‌شود و از سوی دیگر، بازخورد خوب دانش آموزان، انرژی مثبت و نشاط بیشتری به دبیر می‌دهد و باعث می‌شود آن جلسه را مطابق میل دانش آموزان رفتار کرده و درس را زودتر تمام کند و وقت استراحت بیشتری به دانش آموزان بدهد یا وقت اضافه را به صحبت کردن در مورد موضوع مورد علاقه دانش آموزان اختصاص دهد.

پیشنهاد

برای حل کردن و رفع مشکل یکنواختی کلاس درس، همانطور که اشاره کردیم، پژوهش‌های زیادی صورت گرفته که راهکارهای متنوعی، برای حل این مشکل را ارائه داده‌اند؛ ما در مقاله حاضر، قصد بررسی عوامل و زمینه‌های یکنواخت شدن کلاس درس و یافتن راهکارهایی برای حل این چالش را داده‌ایم. نتایج بیشتر اقدام پژوهی‌های مربوط به این زمینه نشان می‌دهد که مهم‌ترین عامل یکنواخت شدن کلاس درس تاریخ، نوع برخورد دبیر تاریخ با دانش آموزان و چگونگی معرفی این درس به بچه‌هاست. وقتی دبیر خود بگوید تاریخ در سی حفظ کردن است و فقط در مدرسه، برای ارتقاء معدل و در کنکور برای ارتقای رتبه کارآمدی دارد. قاعدتاً ارزش درس و از آن بالاتر علم تاریخ را نزد دانش آموز پایین می‌آورد و این دانش آموزان، که قرار است آینده آن کشور را بسازند، با چنین دیدگاهی به تاریخ، وارد جامعه شده و تاریخ را درسی خسته کننده و کلاس تاریخ را کلاسی یکنواخت، به نسل‌های آینده معرفی می‌کنند. در نتیجه لازم است در اینجا چند راهکار مناسب برای رفع یکنواختی کلاس درس تاریخ به دبیران تاریخ پیشنهاد کنیم:

بیان ضرورت و اهمیت مطالعه علم تاریخ

باید با دانش آموزان در مورد لزوم یادگیری درس تاریخ، طی یک یا در صورت نیاز طی چند جلسه صحبت کرد و آنها را توجیه کرد. در این زمان بهتر است از حرف‌های کلیشه‌ای استفاده نشود؛ و دبیر تاریخ، با مطالعه منابع قدیمی و موثق ماجراها و داستان‌هایی از عدم توجه به دانستن تاریخ و ظهور یک حادثه مهم در یک سرزمین را، برای دانش آموزان روایت کند تا با دلایلی واقعی به اثبات سخن خود بپردازد.

تغییر روش تدریس تاریخ

ساده‌ترین و رایج‌ترین روش تدریس همه دروس و خصوصاً تاریخ، روش سخنرانی است. واضح است که وقتی یک حادثه هر چند مهم را دبیر بخواند با نشستن بر روی صندلی و عدم تغییر تن صدای خود تدریس کند، هم خودش از این یکنواختی خسته می‌شود و هم دانش آموزان را خسته می‌کند. در این صورت دبیر تاریخ، بلافاصله باید به فکر تغییر اساسی در روش تدریس خود باشد. او باید به مطالعه و آشنایی با روش‌های تدریس جدید تاریخ، از شیوه‌های نوین استفاده کند و سطح آموزش خود را بالا ببرد.



یک نکته کلیدی در روش تدریس هست و آن اینکه وقتی یک مطلب هر چند ساده را با روشی دیگر و جدید، به دانش آموزان داده شود، از یک طرف، برایشان بسیار جذابیت دارد و از سوی دیگر، در ناخودآگاه خود اینطور نتیجه می گیرند که این دبیر تاریخ، سطح علمی بسیار بالایی دارد و با تکنولوژی و فناوری روز آشنایی دارد. در نتیجه این امر، سعی می کنند احترام شان به آن دبیر را حفظ کرده و سر کلاس او، با دقت و توجه کافی حضور فعال داشته باشند.

استفاده از زبان بدن

یکی از فنون بسیار مهم برای برقرار کردن ارتباط با هر مخاطبی، بلد بودن و استفاده از زبان بدن می باشد؛ بلد بودن این مهارت برای دبیر تاریخ، یک ضرورت محسوب می شود؛ چرا که همانطور که اشاره کردیم، تاریخ، درسی است که باید به درک بهتر دانش آموزان به صورت روایی-داستانی بیان شود و نمی شود یک روایت خوب را بدون تغییر دادن حالت چهره یا بدون استفاده از دستها بیان کرد. استفاده از زبان بدن، باعث درک عمیق تر مطالب آموزشی شده و حتی مدت زمان ماندگاری اطلاعات در ذهن دانش آموز هم افزایش می دهد.

پوشش جذاب

این نکته بسیار مهم در بیشتر مواقع، از سوی دبیران مدارس یا فراموش شده یا جدی گرفته نمی شود، همیشه تصور می شود که دبیران باید مانتو، شلوار و مقنعه مشکی پوشیده و در تمام طول سال، فقط با یک مانتو و شلوار به مدرسه بروند. در حالی که رنگ هایی مثل انواع طیف طوسی، سرمه ای و کرمی می تواند باعث جلب توجه دانش آموز به معلم و رفع یکنواختی در پوشش دبیر و کلاس درس شود.

ارائه (conference)

استفاده از این ترفند، باعث ایجاد نوعی تغییر، هم در ظاهر کلاس و هم در فکر دانش آموزان می شود. دیدن همیشگی دبیر تاریخ و شنیدن مطالب از او، به مدت یک سال، هم باعث خستگی دانش آموزان شده و هم باعث یکنواختی، در کلاس درس می شود. دبیر تاریخ باید، ماهی یک الی دو بار، برای دانش آموزان برنامه ارائه بچیند و آنها را موظف به تدریس کند. این تنوع در شخص آموزش دهنده، در ذهن دانش آموزان علاوه بر آنکه باعث رفع یکنواختی کلاس درس می شود، باعث افزایش سطح اعتماد به نفس در دانش آموزان هم می شود.

وقت استراحت دادن

دبیر تاریخ باید بعد هر سی دقیقه، به اندازه ده دقیقه و یا در صورت کمبود وقت حداقل به حدود پنج دقیقه، به دانش آموزان وقت استراحت دهد تا کلاس تاریخ، از یکنواخت بودن خارج شده و انرژی نشستن سر کلاس تاریخ در جسم و وجودشان تقویت شود.

آموزش با تماشای فیلم

با توجه به مستند، فیلم و پویانمایی های ساخته شده مربوط به علم تاریخ و یا حوادث تاریخی، دبیر تاریخ باید در صورت یافتن فرصت مناسب، برای نمایش گذاشتن فیلم از آن موقعیت بهره برده و آموزش تاریخ در آن جلسه را با تماشای فیلم، مستند یا حتی پویا نمایی انجام دهد.

استفاده از تکنولوژی

برای آموزش درس تاریخ با روش های جدید و با استفاده از تکنولوژی، می توان از نرم افزارهای جدید (مثل Mind Map) استفاده کرد. در این صورت، علاوه بر رفع روند یکنواخت و خسته کننده کلاس درس تاریخ، آموزش تاریخ به زبان نسل جدید آموزش داده شده و یادگیری عمیق اتفاق می افتد.



ساخت موزه دست ساز

یکی دیگر از راهکارهای پیشنهادی پژوهش حاضر برای رفع یکنواختی کلاس درس تاریخ، ساختن یک موزه کوچک، توسط دبیران تاریخ و دانش‌آموزان مدارس است. برای طراحی این موزه، می‌توان یکی از کلاس‌های خالی مدرسه را به جمع‌آوری ابزار تاریخی و قدیمی پدربزرگ‌ها و مادربزرگ‌های دانش‌آموزان اختصاص داد بدین گونه، در پایان یک سال تحصیلی، یک موزه کوچک، از ابزارهای قدیمی موجود در آن شهر یا حتی آن استان، ایجاد کرد.

قطعاً راهکارها و پیشنهادات بیشتری برای رفع یکنواختی کلاس درس تاریخ وجود دارند؛ اما در اینجا، با توجه به ضرورت‌ها، تنها به مهم‌ترین راهکارهای جدید که قابلیت اجرایی بالایی هم دارند، اشاره کردیم. باید این نکته مهم را هم در نظر گرفت که یکنواختی کلاس درس را به هیچ عنوان نباید مسئله ساده و بدون اهمیتی تلقی کرد؛ زیرا یکنواختی می‌تواند هم سطح علمی دبیر تاریخ را زیر سوال ببرد، هم باعث دل‌زدگی دانش‌آموزان از کلاس درس تاریخ شود و هم می‌تواند به طور کلی، کلاس تاریخ را کلاسی خسته‌کننده و تاریخ را درسی یکنواخت، در خاطر دانش‌آموزان ثبت کند.

نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر، با هدف بررسی بر مقالات و اقدام پژوهی‌های مرتبط با رفع یکنواختی کلاس درس تاریخ، صورت گرفته است. در این پژوهش، سعی شد با مروری بر روش‌های مختلف در حوزه مربوط به رفع یکنواختی درس تاریخ، ابتدا به تعریف واژه‌هایی مثل مدیریت کلاس، درس تاریخ و یکنواختی پرداخته شود. در ادامه بحث، به معرفی شش مورد از علل و زمینه‌ها و نشانه‌های یکنواخت شدن کلاس تاریخ اشاره شد؛ سپس با تاکید و تمرکز بر روش‌های جدید آموزش تاریخ، به ارائه راهکارهای جدید و متناسب با خواسته‌ها و تفکرات نسل جدید، برای رفع روند یکنواخت و کسل‌کننده درس تاریخ، پرداختیم. در پژوهش حاضر، با بررسی موارد مذکور، به این نتیجه رسیدیم که نسل امروز، برای دیده شدن، خواهان انجام دادن کارهایی هستند که متناسب با آنچه در فضای مجازی است و یا آنچه از طریق جمع‌های دوستانه‌شان تایید می‌شود. پس دبیر تاریخ هم، باید با توجه به این موضوع، وارد کلاس آنها شده و تدریس کند؛ یعنی بداند در کلاس نسل دهه نود، نباید رفتاری مثل آنچه در دهه هشتاد یا هفتاد با او داشته‌اند، داشته باشد؛ چرا که این امر خود، می‌تواند مشکلی جدید و جدی برایش ایجاد کند. دبیر تاریخ باید به زبان، خواسته‌ها، علایق و طرز تفکر این نسل آگاهی داشته و مطابق معیارهای روز، با نسل جدید برخورد داشته باشد. او باید بداند علت خسته شدن دانش‌آموزانش از کلاس درس تاریخ چیست و چرا کلاس درس او را یک کلاس یکنواخت می‌دانند. بعد از متوجه شدن علت این مشکل، او باید نگاهی نقادانه و از بیرون چهارچوب خود هم، به روش تدریس خود داشته باشد تا بتواند مشکلات و نقاط ضعف کار خود را پیدا کرده و راهکارهایی برای حل آنها به کار بندد؛ مثل استفاده از روش‌های مختلف برای آموزش تاریخ، مطالعه در مورد نشانه‌های خستگی دانش‌آموزان، آشنایی با علت‌های یکنواخت شدن کلاس، استفاده از تجربیات دبیران با سابقه، توجه به حالات و چهره‌های دانش‌آموزان، دادن وقت استراحت به دانش‌آموزان قبل و حین تدریس و استفاده از مولفه‌ها و وسایل جدید و جذاب مثل داشتن یک خودکار جذاب و حضور و غیاب حین تدریس با آن یا هدیه دادن آن خودکار، به یکی از دانش‌آموزان فعال آن جلسه به صورت قرعه‌کشی؛ این کار باعث می‌شود کلاس تاریخ، از حالت خسته‌کننده و یکنواخت خود خارج شود و دانش‌آموزان به میل خود بخواهند در کلاس حضور داشته باشند. باید این نکته مهم را هم به خاطر داشت که عدم توجه به خستگی و کسالت دانش‌آموز که در نتیجه یکنواخت شدن کلاس درس ایجاد می‌شود، می‌تواند باعث عدم یادگیری که هدف اصلی آموزش و پرورش است و کم شدن جایگاه آن درس و دبیر، در چشم دانش‌آموز شود؛ پس دبیر تاریخ باید با روش‌های جدید آشنایی داشته و با اقدامات لازم، جهت رفع کسالت دانش‌آموزان و یکنواختی کلاس درس تاریخ، آشنا شود تا از ایجاد این مشکلات جلوگیری شود.



فهرست منابع :

- (۱) الماسی حسینی، سید صمد. مدیریت کلاس درس. (۱۳۹۷)
- (۲) ایمانی، رضا. عسگری سواد جانی، علی. نقش فناوری اطلاعات در توجه دانش آموزان به درس تاریخ: رویکرد پدیدار شناسی. (۱۳۹۹)
- (۳) بهارلو، فیروزه. بهروز، فاطمه. راهکارهای عملی مدیریت کلاس درس در مدارس ابتدایی. (۱۳۹۸)
- (۴) حسینی جعفری، فتانه. ضرابیان، فروزان. عباسی، ابوالفضل. مقایسه تاثیر نمایش فیلم‌های تاریخی و روش سخنرانی بر پیشرفت تحصیلی درس تاریخ. (۱۱). (۱۳۹۵). ۱۶۵-۱۵۷
- (۵) قاسم زاده، افتخار. قدمی، زینب. نقش و جایگاه تربیتی آموزش تاریخ در نظام تعلیم و تربیت. مجله پژوهش در آموزش تاریخ. (۱۴۰۲). ۴۵-۳۲
- (۶) کریمی، یوسف. روانشناسی تربیتی. ج ۱. تهران. انتشارات ارسباران. ۱۹۷
- (۷) ملامحمد آغبلاغی، محمدهادی. زینی، افشین. حسین پور، محمد. بافکار، زهرا. مدیریت کلاس درس. (۱۴۰۲)